

A MAGYAR FUTRINKA (*CARABUS HUNGARICUS*) ELTERJEDÉSE A PESZÉRI-ERDŐBEN

Andrési Dániel, Nyul Máté Richárd, Janik Gergely Kálmán

KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt.

KIVONAT

Bács-Kiskun megye északi részén található Kunpeszér település mellett fekvő Peszéri-erdő hazánk egyik legszebb homoki erdőssztyepp élőhelykomplexe. A jelenleg futó OAKEYLIFE pályázat keretén belül folyamatosan végzik az erdőben található inváziós növényfajok elleni védekezését, a közösségi jelentőségű élőlények számára alkalmas élőhelyek fejlesztését, valamint a kiemelt jelentőségű élőlények felmérése.

Több védett és fokozottan védett rovarfaj is él a területen. A futóbogárfélék (*Carabidae*) családjában a fokozottan védett magyar futrinka (*Carabus hungaricus* Fabricius, 1792) előfordulását csak feltételeztük a területen. 2018-ban azonban több egyedét is csapdáztuk az erdő menti nyílt élőhelyeken. Kutatásunk során vizsgáltuk a faj előfordulását a Peszéri-erdő szegélyein, nyílt élőhelyein. A csapdázások során élve fogó duplaedényes talajcsapdákat alkalmaztunk, csalogatóanyagként ecetes vattát használtunk.

Kulcsszavak: Peszéri-erdő, OAKEYLIFE, *Carabus hungaricus*, magyar futrinka

BEVEZETÉS

Hazánkban a rovarfajok becsült száma megközelíti a 40 000-et, amelyből 6350 a bogarak rendjébe (*Coleoptera*) tartozik (Korsós és Mészáros 1998, Traser 1999, Merkl és Vig 2009). Magyarországon az eddig kimutatott futóbogarak fajsza ma 534 faj (Merkl és Vig 2009, Szél 2011). A különféle mező- és erdőgazdasági kezelések hatásának kimutatására leginkább a talajfelszínen élő ízeltlábúak, így a futóbogarak és a pókok alkalmasak. Mindkét csoport érzékenyen reagál a különféle környezeti behatásokra, valamint az emberi beavatkozásokra, így jó indikátorok.

A Peszéri-erdő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, amely az Európai Unió által létrehozott Natura 2000 hálózat része. Egyik kisebb része az úgynevezett „Szalag-erdő”, amely országos jelentőségű természetvédelmi terület. További részei ex lege törvényi védelem alatt álló lápok (láprétek, láperdők). A Peszéri-erdő elnevezés kicsit félrevezető, mivel a változatos erdőállományok mellett homoki gyepek, valamint mocsár- és láprétek is találhatóak itt (web1).

A Peszéri-erdő változatos élőhelyein a legnagyobb fajsza mban az ízeltlábúak, azon belül a rovarok vannak jelen. Sok védett és fokozottan védett rovarfaj él a területen. Jelen publikáció a fokozottan védett magyar futrinka (*Carabus hungaricus* Fabricius, 1792) előfordulását mutatja be a területen. A faj természetvédelmi értéke 100 000 Ft (web2).

A MAGYAR FUTRINKA MEGJELENÉSE

A magyar futrinka (*C. hungaricus*) elterjedési területe a Kárpát-medencétől az Urálig terjed, a sztyepp és az erdőssztyepp-zónában. Hegyvidéken és alföldi száraz gyepeken is elterjedt faj. Hazánkban csak a törzsalak fordul elő. Elterjedésének súlypontja a Duna-Tisza köze, azon belül is elsősorban Táborfalva környéke. Ezen kívül a Nyírségben és a

Kisalföldön is előfordul. Meszes és savanyú homoktalajokon, füves pusztákon, legelőkön, akácosok és fenyvesek szegélyén fordul elő. Ezen felül dolomiton kialakult száraz, nyílt élőhelyeket kedveli. A Keleti-Bakonyban, a Gerecsében és a Budai-hegységben is vannak előfordulási adatai (Szél és mtsai 2007). A faj őszi szaporodású, így egy adott területen a faj jelenléte vagy hiánya ősszel, szeptember és október hónapokban állapítható meg.

A Kunpeszérhez közel eső Tatárszentgyörgy, Örkény és Táborfalva községhatárokon elsősorban nyílt és zárt homoki gyepeken jelentős előfordulásai voltak és vannak a fajnak (Bérces és mtsai 2007). A Kunpeszér környéki élőhelyeken várható volt, hogy potenciálisan megjelenik a faj. Az OAKEYLIFE pályázat keretén belül 2018-ban elkezdődött a faj felmérése a területen. Ekkor sikerült kimutatni a Peszéri-erdő szegélyén elhelyezkedő zárt homoki gyepeken, valamint az erdő szegélyén egy cserjés területen.

A felmérések 2019-ben is folytatódtak, célunk az volt, hogy a Peszéri-erdő nyílt élőhelyein, erdőszegélyein és tisztásain kimutassuk a faj jelenlétét.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A magyar futrinkával kapcsolatos kutatást 2018. őszén kezdtük el, akkor véletlenszerűen helyeztünk el csapdákat háromszoros ismétléssel a Peszéri-erdő különböző nyílt élőhelyein, szegélyein. A 2019-es évben szeptember elején kerültek elhelyezésre a csapdák (őszi szaporodású a faj) és várhatóan október közepéig-végéig lesznek kinn azok. A felmérések során élve fogó, duplaedényes talajcsapdákat (Barber, 1931, Kádár és Samu 2006) alkalmaztunk. Mivel célunk a faj jelenlétének vagy hiányának a kimutatása volt, ezért a csapdába csalogatóanyagként ecetes vattát helyeztünk. Az élvefogó csapdázás miatt a csapdák ellenőrzése 2 naponta történt meg. A csapdák elhelyezése egy-egy nyílt élőhelyen véletlenszerűen, egymástól 10-20 méterre történt, a GPS-

koordináták bemérésre kerültek. Kontrollként minden esetben az erdő szegélye mentén lévő gyepterületen is helyeztünk el csapdákat. Egy-egy területen 3-3 csapdát helyeztünk el, egyszerre 5 területen, így mintavételenként 15 db csapdával végeztük el a talajcsapdázást. Egy területen 3 ürítést (3x2 nap) voltak kinn a csapdák, amennyiben csapdázásra került a magyar futrinka az adott területen, akkor hamarabb áthelyezésre kerültek a csapdák. A csapdákat a Peszéri-erdő dél-keleti részéről észak-nyugati irányba helyeztük ki, a csapdák áthelyezése során észak-nyugati irányba haladtunk. A faj előfordulása miatt elsősorban az erdő szegélyén és nagyobb összefüggő tisztásokon helyeztük el a csapdákat.

EREDMÉNYEK

A Peszéri-erdőben a magyar futrinka csapdázására tudomásunk szerint eddig még nem történt összefüggő kutatás. A faj felmérése a kézirat leadásakor is tartott. Eddig megállapítható, hogy a terület dél-keleti felén fordult elő a faj. Az erdő szegélyén a 2019-es év során még nem került kimutatásra a faj. Eddig csak az erdő dél-keleti szegélyén található egybefüggő parlag területen sikerült kimutatni a faj jelenlétét. A kutatásoknak köszönhetően azonban további két védett futóbogárfajt is kimutattunk a területről: rákosi kék futrinkát (*Carabus violaceus rakosiensis* Csiki, 1906), valamint a kiskunsági selymes futrinkát (*Carabus convexus kiskunensis* Ádám & Merkl 1986).

A kutatások a jövőben is folytatjuk a területen, véleményünk szerint a Peszéri-erdő azon részein fordulhat elő a faj, amelyek összefüggő, nagy gyepterülettel érintkeznek.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Barber, H. S. (1931): Traps for cave-inhabiting insects. *Journal of the Elisha Mitchell Scientific Society* 46: 259-266.
- Bérces S., Szél Gy. és Ködöböcz V. (2007): A magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) elterjedése és természetvédelmi helyzete. *Természetvédelmi Közlemények* 13: 389-398.
- Kádár F. és Samu F. (2006): A duplaedényes talajcsapdák használata Magyarországon. *Növényvédelem* 42 (6): 305-312.
- Korsós Z. és Mészáros F. (1998): Az állatvilág sokfélesége. *Természetvédelmi Közlemények* 7: 125-133.
- Merkl O. és Vig K. (2009): Bogarak a Pannon Régióban. Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága, B. K. L. Kiadó és a Magyar Természettudományi Múzeum, Szombathely, 496 pp.
- Szél Gy. (2011): Futóbogár-együttesek vizsgálata a Lajta-project (Mosonszolnok) területén. Doktori (PhD) értekezés. Nyugat-magyarországi Egyetem, Sopron. 143 pp.
- Szél Gy.; Retezár I.; Bérces S.; Fülöp D.; Szabó K. and Péntes Zs. (2007): Magyarország futrinkái. In: Forró L. és Mahunka S. (szerk.): *A Kárpát-medence állatvilágának kialakulása*. Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest. 81–106.
- Traser Gy. (1999): A rovarok (Insecta) rendszertani helye az ízeltlábúak (Arthropoda) törzsben. In: Tóth J. (szerk.): *Erdészeti rovartan*. Agroinform Kiadó, Budapest. 102-105.

ELEKTRONIKUS IRODALMAK

Web 1: <http://oakeylife.hu/peszeri-erdo/> (2019.09.09.)

Web

2: http://www.termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/Joganyagok/Vedett_fajok_jogszabaly/Melléklet2_.pdf (2019.09.09.)